

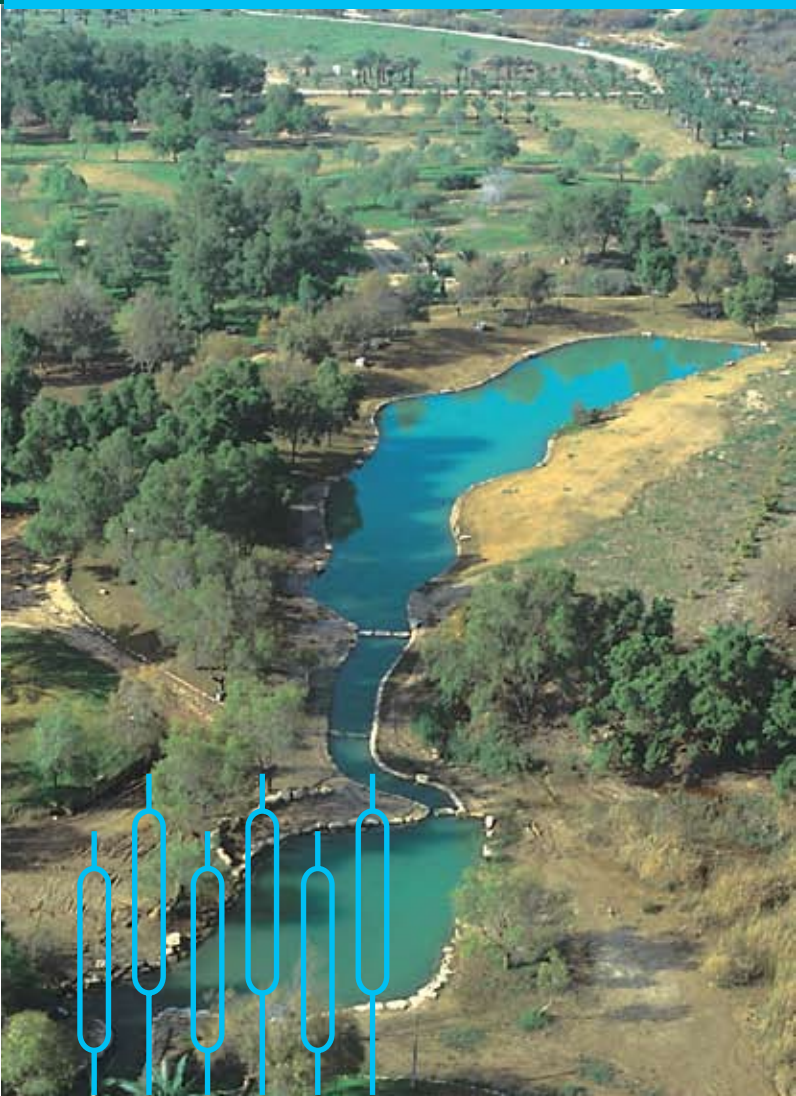

גן לאומי

פארק הבשור (אשכול)

בן אדם למקום

www.parks.org.il | *3639 |

ברוכים הבאים

לגן לאומי פארק הבשור (אשכול)

נוף כללי

תנו לעצמכם כמה שעות של רגיעה ונחת בגן לאומי פארק הבשור. זהו פלא בלב מדבר. כאן, בלב מישורי הלס העצומים של הנגב המערבי, שופע נחל בשור נביעות מים. מסביב – נווה מדבר ירוק. 3,500 דונם של בריכות ומדשאות רחבות ידיים, בין אלפי עצים נותני צל ובלב נוף של בתרונות וצמחים מתנת הטבע. אתרי עבר, מקומות לפיקניק, שבילי טיול ומסלולי ספורט משלימים את תמונת הפארק.

רשות הטבע והגנים וקרן קימת לישראל מפתחות יחדיו את גן לאומי פארק הבשור, בשיתוף פעולה עם המועצה האזורית מרחבים. הגן הלאומי נקרא גם פארק אשכול, לזכרו של לוי אשכול, ראש הממשלה השלישי של ישראל.

גישה לאתר: מכביש 241, בין אופקים וצומת מעון.

רקע

הגן הלאומי שוכן משני צדי נחל בשור, ערוץ גדול ורחב הממלא תפקיד חשוב בעיצוב הנוף בנגב המערבי. נחל בשור, שאורכו כ-80 ק"מ, התברך באגן ניקוז אדיר המשתרע על 3,650 קמ"ר, גדול יותר מכל נחל אחר בישראל שנשפך לים התיכון. הנחל מתחיל את דרכו ברמת עבדת, ליד שדה בוקר. יובליו הראשיים - נחל באר שבע ונחל גרר - מנקזים את הרי חברון, גבעות להב ובקעת באר שבע.

נחל בשור הוא שריד לנהר קדמון ענק, שסחף בעבר שברי סלעים ואבנים ויצר בנגב המערבי שכבה עבה של חלוקי נחל שעובייה עשרות מטרים ("אקוויפר החלוקים"). שכבה זו מתמלאת כל שנה מחדש במי שיטפונות והיא אוצרת בקרבה כמויות מים גדולות.

במשך השנים התכסתה שכבת החלוקים בכסות עבה של משקעי לס וחרסיות, שיצרו את המישורים הנרחבים של הנגב המערבי.

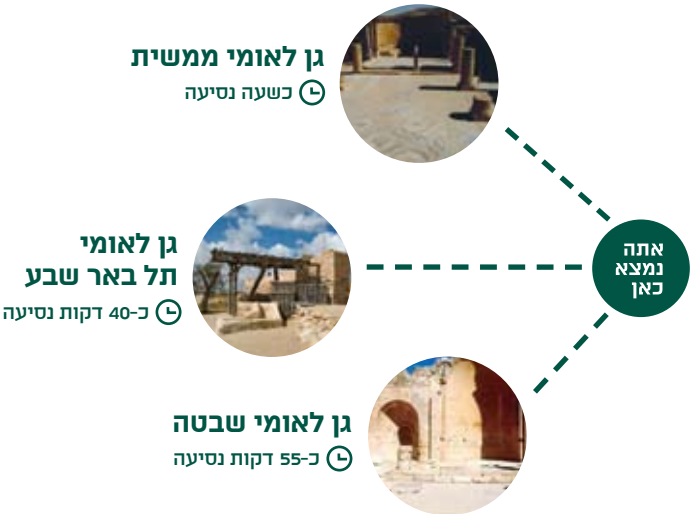
משתלם

לצאת לטבע

רכשו עכשיו מינוי וטיילו חינום כל השנה בשמורות הטבע ובגנים הלאומיים

אתרים נוספים בקרבת מקום:

www.parks.org.il | *3639 |

גן לאומי פארק הבשור (אשכול), טל' 08-9985110/120

דרך הבשור

גן לאומי פארק הבשור (אשכול) הוא בסיס יציאה מעולה לטיול בדרך הבשור – דרך באורך 18 ק"מ, עשויה מצע כבוש של חלוקי נחל, שהוכשרה למעבר רכב פרטי (סימון כחול). הכניסה לדרך מכביש 241, בין סימני ק"מ 4-5 (כקילומטר ממערב לכניסה לגן הלאומי). הדרך עוברת בין אתרים ארכיאולוגיים כגון תל פרעה (שרוחן) ואתרי טבע ונוף. בקצה הדרומי של הדרך חוצה את הנחל גשר תלוי ארוך, חוויה לכל מטייל. הדרך מסתיימת ליד צומת צאלים (כביש מס' 222, בין סימני ק"מ 184-185).

מבקרים יקרים,

בגן אתרי עתיקות, מעיינות, מדשאות רחבות-ידיים ומתקני פיקניק.

אנא הקפידו על הכללים האלה:

- אין לפגוע בחי, בצומח ובדומם.
- השהייה ברחבי הגן מותרת בשעות הפתיחה בלבד. בשעות החשכה השהייה בגן מותרת רק בחניונים המאושרים לכך.
- אין להשמיע מוסיקה בגן!
- הבערת אש מותרת במקומות המאושרים לכך בלבד.
- שמרו על הניקיון.
- מותר להכניס כלבים לגן, בתנאי שהם מובלים ברצועה ועל פיהם מחסום.
- שחיטת בעלי חיים בשטח הגן – אסורה!
- הקפיצה למים אסורה. הרחצה על אחריות המתרחץ בלבד.
- בחורף ובעונות מעבר קיימת סכנת שיטפונות. יש לעקוב אחר תחזית מזג האוויר. במזג אוויר מעונן אין ללכת באפיקי נחלים או לחצותם.
- יש להישמע לעובדי הגן ולפקחים.

כתיבה: יעקב שקולניק; **עריכה:** סאס פיאלקו;
עריכה לשונית: נועה מוטרן; **מפה:** אביגדור אורגד,
ציולמים: יעקב שקולניק, ארכיון רשות הטבע והגנים;
הפקה: עדי גרינבאום

את יופיו של המקום. הוא ניקה לבדו את סבר הצמחייה מסביב למעיין ונטע את העצים הראשונים. בזכות חזונו הפך המקום לגן לאומי פארק הבשור.

צומח

בגן לאומי פארק הבשור צומחים כ-2,000 עצי תמר. זהו ריכוז עצי התמר הגדול בישראל המשמש לנוי. בפארק ניטעו גם עצי זית, אלה אטלנטית ואלת המסטיק, המצטרפים לעצי בר (בעיקר עצי אשל) הצומחים באזור באופן טבעי. באזורי הבתרונות ובגדות נחל בשור עולה בחורף פריחה ססגונית של צמחייה עונתית. בחודש פברואר הפריחה מגיעה לשיאה, עם מרבדים מרהיבים של כלניות אדומות.

עצי תמר

חי

המעיינות, הצמחייה, נופי הבתרונות והשרדות החקלאיים שמסביב משמשים בסיס למגוון רחב של בעלי חיים. קשה יחסית להבחין בבעלי החיים הליליים כגון גירית, חתול ביצות, נמייה ודרבן. משכימי קום ורוכבי האופניים יגדילו את סיכוייהם לפגוש תנים ושועלים.

קל יותר לצפות בעופות הרבים הבאים לכאן. בקיץ מקננות במצוקי הבתרונות הציפורים הססגוניות כחל ושרקרק מצוי. בחורף מרחפים בשמי נחל בשור מינים רבים של דורסים כגון בז ציידים

קטות חדות זנב

נחל בשור מתחתר במשקעי הסחף, ובמקומות שבהם ערוצו מעמיק עד שכבת החלוקים, כפי שקורה במקומות אחדים לאורך הנחל, פורצים מים. ברוב המקרים הנביעות עונתיות, אבל בעין בשור שכבת החלוקים עבה במיוחד ומכילה כמויות מים גדולות מאוד. לפיכך, עין בשור שופע מים כל השנה.

נביעות נחל בשור שימשו בסיס להתיישבות אדם בצד הנחל כבר בתקופות פרהיסטוריות. בתקופת הברונזה התיכונה (1750-1550 לפסה"נ) קמו לאורך הנחל ערים מבוצרות בתל פרָעָה ("שרוחן"), בתל גֶמָה ובתל עג'ול שברצועת עזה.

השם נחל הבשור נזכר במקרא. על פי המסופר, דוד המלך רדף אחר העמלקים שפשטו על צקלג (מזוהה עם תל שרע שבנחל גרר): *"וַיֵּלֶךְ דָּוִד הוּא וְנָשׁ-מֵאֹתָ אִישׁ אֶשֶׁר אֵתוֹ וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל הַבְּשׁוֹר..."* (שמואל א', ל' 9). אין ודאות שנחל הבשור שנזכר בתנ"ך הוא נחל בשור של ימינו. אדרבא, רוב החוקרים נוטים לזהותו עם נחל גרר של ימינו.

הבריכה הגדולה

היישובים התקיימו בצד הנחל עד התקופה ההלניסטית (מאה 2 לפסה"נ). מאוחר יותר, מהתקופה הרומית ואילך, ניכרת התרחקות יישובים ממקורות המים. הארכיאולוג דן גזית משער שהסיבה לכך היא מחלת המלריה, שפגעה במי שהתגורר בקרבת הביצות שיצרו המעיינות באותה תקופה.

בסביבת עין בשור התחולל בפברואר 634 קרב דֶּתִין. גדוד מוסלמי, בפיקודו של עמר אבן-אלעאף, שכנראה ניסה לחדור לארץ ישראל דרך הנגב, נתקל בגדוד ביזנטי וגבר עליו. מקומה המדויק של דתין, אם אכן מדובר ביישוב, אינו ידוע. מאוחר יותר קנה אבן-אלעאף את עולמו ככובש מצרים.

נחל בשור מילא תפקיד חשוב במלחמת העולם הראשונה. פעמיים, במרס ובאפריל 1917, נכשל הצבא הבריטי בכיבוש עזה מידי התורכים. הבריטים, למודי אכזבות, החליטו שהמתקפה הבאה תהיה על באר שבע. הם התכוננו למערכה במשך כחצי שנה ובינתיים ייצבו קו חזית בנחל בשור, עד לכיבושה של באר שבע ב-31 באוקטובר 1917. המרכז הלוגיסטי של החזית היה בעין בשור. היה זה יוסף (ג'ו) יחזקאל, בשעתו חבר קיבוץ אורים, שגילה מחדש

ועיט השמש הנדיר ובעונות הנדידה.
חונים כאן מיני עקבים ועיטים.
החורף היא גם שעתם של העגורים,
המשוטטים בשדות בהמוניהם.

במשך כל השנה ניתן לצפות בשדות
הבור של מערב הנגב בעופות
ציפורים כגון קטה חדת-זנב, רץ-
מדבר וחזברה. בתחום הפארק
תוכלו למצוא שני מינים דוגרי
קרקע: להקות של חגלות הנמלטות
במשך כנפיים כאשר מבהילים אותן
ממרבץ וכרוונים הקופאים על עומדם
על צבעי ההשוואה המצוינים שלהם.
אצל הפארק השחינים מעניקים מן-
מסתור למינים רבים של ציפורי
סבך וציפורי שיר ובהן מיני עלוויות
וסבכי, חטפיות ואדומי-חזה.

מה רואים?

גביעות עין בשור - עין בשור [עין גדול, ששפיעתו הכוללת כ-60 מ"ק מים בשעה. המים חמימים למדי (כ-21°C). מליחותם גבוהה יחסית, כ-1,300 מ"ג כלור לליטר, ורק אדם צמא מאוד ילגום מהם.

רשות הטבע והגנים אוספת את מי המעיינות ומזרימה אותם בפלג, להנעת המיטיילים, אל בריכה ארוכה ויפה. פלג נוסף יוצר סדרה של חלק מהמים שכשון. חלק מהמים משמש להשקיי צמחי הנוי בגן הלאומי והשאר זורם לטבע, אל ערוץ נחל בשור.

בימי מלחמת העולם הראשונה בנו
הבריטים בעין בשור מאגר גדול
ששאגר שני מיליון ליטרים מים. המים
הגיעו למאגר מהנילוס, בצינור
שהונח בד בבד עם התקדמות
הכוחות ממצרים. שיירות גמלים
עמוסים במכלי מים נעו יומם וליל

באותם
שמועדים
הנביעות הראשיות,
המעין
המכונה
הנחל נותרו עד ימינו.

אתר עין בשור – בראש תלוית קטנה נמצאים שרידי מבנה קדום, ובו כמה נדבכי לבנים עשויים בוץ. האתר שוכן כ-200 מ' ממדרום-מערב לעין בשור ונמצאו בו 4 שכבות יישוב. 3 השכבות הקדומות הן מתקופת הברונזה הקדומה (3300–2200 לפסה"נ). תחילה היה כאן כפר כנעני, אחר כך תחנת דרכים ממלכתית מצרית, שהתחלפה שוב בכפר כנעני. המקום ננטש ונושב שוב בתקופה ההלניסטית (מאה 2 לפסה"נ), עת שכנה בו תחנת דרכים או חווה.

האתר נחפר בידי משלחת מאוניברסיטת תל אביב, בראשות רס גופנא ודן גית. המבנה המשוחזר כיום באתר מציג את שרידי תחנת הדרכים המצרית. תחנת הדרכים מעידה על נוכחות קבע מצרית בכנען כבר בימיו של נערמר, מייסד שושלת הפרעונים הראשונה.

גגבעת המצפור (גבעת שלאִלה) – גבעת שלאִלה מתנשאת רק כ-15 מטרים מעל סיביתה, אך פסגתה מעניקה תצפית יפה על הנגב המערבי וערוץ נחל בשור החוצה אותם. מראש הגבעה ניתן לצפות, בין השאר, בערוץ נחל בשור, בתל פרעה (שרוזון), בארובות תחנת הכוח באשקלון, בנתיבות ובהר קרן.

בגבעה נותר גם בור מים גדול, שנחפר בחצר כנסייה ביזנטית שעמדה

איור הפסיפס שנמצא בגבעת שלאלה

גן לאומי פארק הבשור

מסלול ניווט – האיגוד לספורט הניווט בישראל טימן מסלול ניווט
ברחבי הגן. המסלול מותאם לקבוצות, למשפחות ולבודדים. ניתן
לקבל ערכת ניווט חינוך, כנגד פיקדון, בקופת הפארק.

מסלול דיסק-גולף – דיסק-גולף (disc-golf) הוא ספורט שבו המשתתפים מתקדמים במסלול שלאורכו מוצבים סלי מתכת. על מנת להתקדם מנקודה לנקודה יש לקלוע צלחת פריסבי (צלחת מעופפת) לתוך הסלים. מטרת המשחק היא לסיים את המסלול, שלאורכו 18 סלים, במספר המועט ביותר של זריקות (בדומה למשחק גולף). המסלול בנוה בשתי רמות מיומנות והוא מתאים לכלל גיל ולכל רמת יכולת פיזית. יש להצטייד מראש בצלחות פריסבי.

שבילי אופניים – בפארק מסומנים שני מסלולי אופניים מעגליים, אחד באורך 2.2 ק"מ (סימון ירוק) ושני באורך 7.5 ק"מ (סימון כחול). מסלולי הרכיבה קלים ומתאימים לכלל המשפחה. נקודת המוצא והסיום בסככות שליד עין בשור. על הרכבים להצטייד באופניים משלהם [אין השכרת אופניים בפארק].

לילינה בחניון הבשור – בחניון הלילה ניתן להציב אוהל פרטי וזולהינות מהשירותים האלה: שירותים, מקלחות חמות, פינת מרר, שולחנות וספסלים, תאורת שטח ותאים לטעינת טלפונים ניידים. החניון מותאם ללינת קרוואנים.

במקום. במלחמת העולם הראשונה גילו לוחמים אוסטרלים בגבעה את פסיפס הכנסייה, שנחשף בעמדת מקלע עות'מנית נטושה. הפסיפס נעשה באיכות גבוהה. עיטוריו מתארים גפן ששריגיה צומחים מתוך אמפורה ויוצרים תשע שורות של מדליונים, חמישה מדליונים בכל שורה. בכל מדליון מתוארים עופות וחיות, הפונים ללוגו המרכזי, הנושא סלי פירות, גביע וציפור בלבד. משני צדי האמפורה מתוארים שני טווסים. סגנון הפסיפס מזכיר פסיפסים נוספים שהתגלו בבית הכנסת העתיק שבמעון ובחורבת באר שמע, השוכנים בקרבת מקום.

הפסיפס זכה ליוקרה רבה בקרב הבריטים בזכות איכותו ובעיקר בזכות כתובת המוקדשת לאדם בשם גיאורג. הכתובת מעידה על הפסיפס נוצר בשנת 561 לסה"נ. הבריטים ביקשו להאמין שזהו גיאורג הקדוש, פטרון הכנסייה האנגליקנית. בסופו של דבר הפסיפס נלקח לאוסטרליה והוא מוצג לראווה ב"היכל התהילה" שביד הזיכרון האוסטרלי, בעיר הבירה קנברה.

גנרל הרבנות – מאז ימי קדם חצו דרכים עתיקות את נחל בשור סמוך לאזור הנביעות, וכך היה גם בתקופת המנדט הבריטי. עם תום כיבוש האזור במלחמת העולם הראשונה סללו הבריטים מסילת ברזל מרפיח לבאר שבע. המסילה חצתה את נחל בשור בגשר עץ, בדיוק במקום זה. הקו נחנך ב-8 במאי 1918 והוא פעל עד 1 ביולי 1927. גשר העץ וקרן המשוחררים מנציחים את מסילת הברזל ההיסטורית.

גשר הרכבת

ומה עוד?

בריכות שכשון – מי נביעות עין בשור מוזרמים דרך בריכות שכשון לנחל בשור. הילדים מוזמנים בהירות לטבול רגליים במים.

פיקניק ומתקני שעשועים לילדים – שולחנות פיקניק, מדשאות ופינוצ צל עומדים לרשות באי הפארק, המוזמנים לנפוש בחיק הטבע.

פסיפס בית כנסת מעון

בשנת 1957 התגלו ליד קיבוץ ניר עוז שרידי בית כנסת מהתקופה הביזנטית, ובהם רצפת פסיפט מפוארת. זהו בית הכנסת של העיירה הביזנטית מעון. רצפת הפסיפט המוצגת כיום באתר הונחה במאה ה-6 לסה"נ. הפסיפט (7.80X3.70 מ') הוא אחד היפים שהתגלו בישראל והוא מזכיר מאוד את הפסיפט מגבעת שלאילה שבגן לאומי פארק הבשור. גם כאן, הפסיפט מתאר גפן הצומחת מכד שנמצא בקצה הרצפה. שריגי הגפן יוצרים 11 שורות בנות חמישה מדליונים שבהם מתוארים בעלי חיים, עופות ויונקים, בצד סמלים יהודיים כגון מנורה בת שבעה קנים, שופר, לולב ועצי תמר. בית הכנסת נמצא כ-8 ק"מ ממערב לכניסה לפארק אשכול (כביש 2410, כ-3.5 ק"מ ממערב לצומת מעון). הביקור אינו כרוך בתשלום.